

Heilige spontaniteit

Als kind ben ik met mijn ouders een paar keer mee geweest naar de gemeenschap van Taizé, een oecumenische kloostergemeenschap van broeders in Frankrijk. Nu was het in die tijd de gewoonte dat de stichter van de gemeenschap, Frère Roger, kinderen uitnodigde om naast hem te komen zitten tijdens het gebed. Dat deed ik af en toe. Frère Roger straalde een grote vriendelijkheid en lichtheid uit en ik voelde me goed en gelukkig als ik daar naast hem zat.

Er gebeurde altijd van alles tussen de kinderen bij Frère Roger. Er werd gegiecheld, onrustig geschoven, van plek gewisseld en er werden stiekem naar elkaar gebaren gemaakt. Vooral het stiltemoment in het gebed van zo'n vijf minuten – oftewel: een eeuwigheid – was voor mij (als meisje van een jaar of 8) en de andere kinderen een uitdaging. En zo gebeurde het een keer, tijdens de stilte, dat ik voelde dat ik de slappe lach kreeg. Ik kon het niet meer tegenhouden. Dat moment dat je weet dat je bij de volgende ademhaling een niet te onderdrukken, totaal ongepast, geluid zult uitslaan. Ik raakte in paniek, wat de lachstuip juist erger maakte. De tranen stroomden over mijn wangen, ik hikte, proestte en gierde dwars door de stilte.

Ik durfde niet naar de andere broeders te kijken die ons tijdens het gebed al vaker streng hadden aangekeken om te laten weten dat we te veel geluid maakten. Maar het meest bang was ik voor de teleurgestelde blik van Frère Roger... Toen ik hikkend en met betraande ogen voorzichtig naar hem opkeek, keek hij ook naar mij en... begon mee te lachen. Het was een spontane lach van vreugde – niet gedwongen door sociale verplichting, maar uit vrijheid, gewoon zomaar omdat het mocht. Andere broeders keken om en lachten ook en ook andere mensen om ons heen lachten mee.

Plotseling ging er een lach door de hele kerk. Hoe bevrijdend. Ik werd meteen weer rustig en voelde me intens opgelucht. Ik voelde me gezien. En omhooggetild.

(...)

Het was – denk ik nu achteraf – de eerste keer dat ik een soort van roeping heb ervaren. Ik weet niet precies waardoor of waartoe, maar het was iets met erkenning, die acceptatie waarmee hij me zag. De reactie van vreugde en de vrijheid die hij nam om tegen de regels in te gaan en middenin de stilte van het gebed, met in de zomer wel een paar duizend gasten, hardop samen te lachen. Ik wilde dit moment onthouden, ik nam me voor dat ik net zo zou worden als hij als ik later groot was. Een soort heilige, maar dan heel gewoon.

Ik moet zeggen dat ik dit moment al bijna vergeten was. Ten minste: de betekenis ervan. Af en toe vertelde ik het voorval later nog wel eens op een feestje. Gewoon een grappig verhaal. Niets bijzonders.

Maar niemand minder dan de paus herinnerde me aan het belang van dit voorval.

In zijn brief met de – voor een kerkdocument – opvallend vrolijke titel: *gaudate et exultate* (verheugt u en jubelt) roept hij ons op om heilig te worden. Want heiligheid is niet voorbehouden aan middeleeuwen, niet aan wereldvreemden, geleerden, (makeup-lozen), zelfs niet aan spectaculaire weldoeners en heldinnen waar we misschien als eerste aan denken als ons wordt gevraagd wie er in *onze tijd* eigenlijk heilig is.

De paus ziet het heilige juist in gewone mensen: in ouders die hun kinderen met veel liefde opvoeden, in hen die hun gezin onderhouden door hard te werken, in zieken, in ouderen die blijven glimlachen als het leven hen zwaarder gaat vallen... De paus schrijft over de *middenklasse* van heiligen. De gewone heilige die je overal kunt tegenkomen, die misschien naast u zit op dit moment.

Toetreden tot de middenklasse van heiligen. Waarom zouden we dat eigenlijk moeten willen? En wat is dat eigenlijk? Een heilige? "Heiligheid", zo stelt de paus, "is het meest aantrekkelijke gezicht van de kerk." En één van de tekenen dat we de weg van 'heiligheid' bewandelen is volgens Franciscus vreugde en gevoel voor humor.

Een heilige herken je niet omdat hij, of zij, zo rijk is geworden. Zo mooi. Zo succesvol. Een heilige is iemand die gehoor geeft aan een oproep tot vreugde. Een heilige wil die vreugde graag delen. Die lacht bijvoorbeeld spontaan met je mee, midden in gebedsstilte.

(...)

Maar ja. Het leven heeft zo haar eigen manieren om die oproep – die heilige oproep tot vreugde – naar de achtergrond te verdringen. Er gebeurt ook genoeg in een mensenleven dat het moeilijk maakt om authentiek te handelen, om spontaan – zonder oeverloos gepieker – creatief te blijven en in het moment. Als ik kijk naar mijn eigen leven, en het leven van veel studenten die ik de afgelopen jaren heb ontmoet, dan herken ik daarin de druk om iemand te *worden*, om ervoor te zorgen dat je iets van je leven maakt. Opgroeien gaat gepaard met keuzestress, waaronder vaak één omvattende vraag schuilgaat: "hoe word ik

wie ik ten diepste ben?” Daarbij lijkt het erop dat de grote vrijheid van vandaag de dag – gekenmerkt door vele keuzemogelijkheden – lang niet altijd helpt. Er bestaat, zo weten we uit wetenschappelijk onderzoek, zoiets als een ‘paradox of choice’, een keuzeparadox. Autonomie en keuzevrijheid zijn weliswaar een voorwaarde voor een vreugdevol en gelukkig leven, maar te veel opties maken ons juist ongelukkig. Het voorrecht van keuzevrijheid gaat gepaard met verantwoordelijkheid. Je *mag* kiezen, dus dan *moet* je ook kiezen. Dat kan verlamdend werken. Dat kan vernietigend inwerken op de menselijke spontaniteit en vreugde.

(...)

Het boeiende aan de lezing van vanochtend, uit het evangelie van Marcus, is dat het daar helemaal niet lijkt te gaan om een – makkelijk of moeilijk – proces van kiezen. Jezus gaat naar Galilea en zonder schroom of twijfel begint hij daar zijn boodschap te verkondigen. Hij ziet de vissers en zonder stil te staan bij de vraag of ze geschikt zijn, zonder verder te kijken – zijn er betere kandidaten te vinden? – zonder dat alles roept hij hen. En die vissers – ook zij lijken geen enkele vorm van keuzestress te ervaren. Ze gaan niet na of het iets voor hen is, het perspectief dat hij hen biedt, of wat het eigenlijk behelst dat waar hij hen toe roept. Ze horen Jezus’ roepstem. En ze gaan.

Maar hoe moeilijk is het om dát moment, dat moment van ‘geroepen worden... geroepen om heilig te worden’, om dat vast te houden. Het spontane ‘ja’ van Jezus’ vrienden kunnen ook zij uiteindelijk niet vasthouden. Denk maar eens aan Simon, die later Petrus wordt genoemd: hoe vergaat het hem, in het vervolg van zijn roeping? Uit angst verloochent Jezus maar liefst drie keer, voordat hij uiteindelijk terugkeert om zijn werk voort te zetten op nieuwe visgronden.

(...)

De Britse Dominicaan Timothy Radcliffe brengt in zijn boek ‘the point of being a christian’ onze roeping als christen in verband met het *leren* van spontaniteit, spontaniteit is zo beschrijft hij karakteristiek voor heilige mensen. Om die weg te volgen dienen we ons hele leven in teken te stellen van oefening in spontaniteit. Dat lijkt een tegenstelling, spontaniteit leren. Iets spontaan doen wil meestal juist zeggen dat je onvoorbereid handelt, dat je het van nature doet. Maar hij schrijft: “Je oefenen in spontaniteit kost jaren van kleine goede daden, van fouten maken en opnieuw proberen.”

Het gaat in spontaniteit niet om het eerste doen wat in je opkomt, of zomaar, iets willekeurig doen. Maar om samenvallen met jezelf, om creatief handelen in het moment, vanuit je kern. Waar God is die je bestaan draagt.

Ik vermoed dat frère Roger, toen in Taizé, alleen maar zo kon lachen dat de hele kerk inspireerde tot lachen, omdat dit het resultaat was van een leven lang oefenen in die spontaniteit.

Ikzelf ben er in elk geval nog lang niet. Ik ben nog steeds aan het oefenen. Mijn laatste leermeester was een dakloze vrouw, die ik ontmoette na een vergaderavond, hier in de Dominicus. Het regende hard, maar omdat het die dag zo warm was geweest, had ik geen jas meegenomen. Ik rende naar het station, terwijl ik steeds meer doordrenkt raakte van de regen. De vrouw zat onder een afdakje en zag mij rennen en scharrelde zonder na te denken wat tussen haar spulletjes. Hij vond een plastic zak en reikte mij die aan. “Koud, koud!”, riep ze me toe, met de uitnodiging de tas boven mijn hoofd te houden. Maar ik schrok. Begon meteen te denken: “wat wil ze nou van mij? Er zit vast iets achter...” Ik besloot een ontwijkende beweging te maken en rende door. Toen ik later omkeek zag ik dat ze de tas had kunnen geven aan iemand na mij die wel in staat was geweest het joviale aanbod in dankbaarheid aan te nemen.

Tot zover mijn vermogen om een spontaan aanbod te beantwoorden met spontaniteit. Ik ben nog aan het oefenen.

(...)

Als mensen zijn we geroepen tot heiligheid. De weg daar naartoe is een weg van vallen en opstaan, van je steeds opnieuw oefenen in een houding van spontaniteit. De vrucht van die weg is dat het handelen van je diepste wezen, samenvalt met Gods handelen; dat je zo leert luisteren dat God in jezelf luistert; dat je zo leert lachen dat God door jou lacht. De vrucht van die heilige weg is vreugde. Een vreugde in jezelf en een vreugde die anderen aansteekt en inspireert; of je nu acht jaar oud bent of achtentachtig.

Zo moge het zijn.